

В'ЄТНАМ – СТРАТЕГІЧНИЙ ПАРТНЕР УКРАЇНИ У ПВДЕННО-СХІДНІЙ АЗІЇ

1. Концепт стратегічного партнерства в Україні та СРВ

Стратегічне партнерство – поняття широковживане, однак неоднозначне. У кожному окремому випадку при укладанні договору про стратегічне партнерство між країнами окреслюються різні завдання та засади співробітництва. Також існують різні підходи науковців до визначення цього поняття.

Достатньо лаконічним і в той же час вичерпним є визначення професора В. Дергачова: “Стратегічне партнерство – спільність або близькість інтересів і довгострокових цілей відповідних держав і народів. Припускає усвідомлену взаємозалежність, глибоке знання і повагу один до одного, рівноправність і взаємодопомогу. Міжнародні угоди між державами про пріоритетне політичне та економічне співробітництво” [Геополітика 2010].

На думку фахівців Українського центру економічних і політичних досліджень ім. О. Разумкова, стратегічне партнерство двох країн визначається життєво важливими для них економічними, воєнно-політичними та іншими чинниками довготривалого характеру. Відносини стратегічного партнерства передбачають їхній особливий статус, тобто більш поглиблений розвиток міждержавних стосунків не в одній, а відразу в кількох важливих сферах. У основі геополітичного партнерства лежить геополітична взаємозалежність, іноді – географічна та культурно-історична близькість двох держав [Стратегічні партнери України... 2000, 19].

Достатньо обґрунтованими є такі принципи відносин стратегічного партнерства:

- двобічна зацікавленість партнерів у співробітництві. Існування принципово важливих цілей, досягнення яких можливе лише при серйозній координації зусиль сторін у довгостроковій перспективі;
- єдине розуміння стратегічного партнерства сторонами;
- існування усталених механізмів, завдяки яким реалізується стратегічне партнерство;

- розроблена правова база партнерства, де закріплений зміст співпраці та механізми його реалізації;
- здатність сторін враховувати інтереси один одного, йти на компроміси, підтримувати партнера, навіть якщо в цьому немає очевидної вигоди;
- збіг парадигми цінностей суспільно-політичного процесу обох сторін.

Фактори, що впливають на розвиток стратегічного партнерства:

- структура політичної системи партнерів;
- існування історичних стереотипів сприймання партнера [Новиков 2011, 11].

Щодо В'єтнаму, то угоди про стратегічне партнерство з ним України поки що немає, хоча зацікавленість обох сторін у розвиткові та поглибленні співпраці є. У ході останніх двосторонніх візитів на вищому та найвищому рівнях лунали заяви про можливість розвитку із Соціалістичною Республікою В'єтнам не лише всебічного співробітництва, а й стратегічного партнерства. Зокрема, одна з останніх заяв пролунала від Міністрів закордонних справ двох країн (березень 2012 р.) у Комюніке, яке містить спільний план дій, спрямованих на подальше поглиблення співпраці та встановлення у перспективі відносин стратегічного характеру між Україною та Соціалістичною Республікою В'єтнам [Thông cáo... 2012].

У 2010–2012 рр. значно активізувалися контакти України з державами Азії. Офіційні джерела засвідчують, що розвиток відносин із країнами Південної, Східної, Південно-Східної Азії та Азіатсько-Тихоокеанського регіону, Близького Сходу та Африки є одним із пріоритетів зовнішньої політики України [Відносини України...]. В тому числі, були офіційні заяви щодо відведення Україною В'єтнаму ключової ролі як партнера у Південно-Східній Азії [Віктор Янукович 2011]. Хоча В'єтнам не може конкурувати з Китаєм за провідну роль в Азії, однак він має важливе геополітичне положення, чимало природних ресурсів та потенційних можливостей для співпраці з Україною. Для України є привабливими ринки Південно-Східної Азії, де В'єтнам як член АСЕАН з активною позицією грає важливу роль. Україна з її геополітичним положенням розглядається В'єтнамом як ключ до

виходу на європейські ринки. Крім економічної складової, розширенню партнерства між двома державами сприяють і традиційно дружні політичні відносини, що беруть початок із часів Радянського Союзу. У обох держав немає претензій одна до одної, немає спірних точок дотику, а вигода від співпраці очевидна для обох партнерів.

Як зазначалося вище, для успішного виведення відносин на рівень стратегічних необхідне однакове розуміння цього поняття сторонами. Термін “стратегічне партнерство” з’явився у 20 ст. Якщо поняття “стратегія” для В’єтнаму як країни, що пережила не один десяток років війни, не є новим, то слово “партнер” навіть увійшло до словника неологізмів, що був укладений на лексичному матеріалі, термін появи якого датується приблизно 1985–2000 рр. У словнику цей неологізм трактується так: “партнер – людина, сторона, що є об’єктом співпраці (у роботі)” [Từ điển từ mới tiếng Việt 2008]. Примітка щодо використання цього поняття саме для робочих відносин є важливою. Адже, на відміну від української мови, де слово “партнер” має ширше значення, у в’єтнамській мові воно використовується виключно для ділових стосунків між людьми, колективами, державами. В’єтнамське слово “партнер” (đồng tác) складається із двох кореневих основ: đồng – рівний, симетричний; tác – створювати, діяти. Тобто тут закладене поняття “діяти злагоджено”.

Поняття “стратегія”, “стратегічний” (chiến lược) в етимологічному плані тісно пов’язане з військовою термінологією: chiến – битися, воювати; lược – прибрати (зайве), скоротити.

До української мови слово “стратегія” прийшло з давньогрецької – στρατηγία – “мистецтво полководця”, що також має зв’язок із військом, однак для пересічного українця цей зв’язок не такий очевидний, як у в’єтнамській мові. У в’єтнамській же мові лексичний елемент chiến стійко асоціюється з війною і входить до ряду слів, таких як: chiến tranh – війна, chiến thuật – тактика, kháng chiến – повстання, chiến sĩ – борець, воїн, chiến trường – фронт, hiều chiến – войовничий. І у в’єтнамських тлумачних словниках найперше значення слова “стратегія” подається як “військова стратегія”.

Отже, виходячи з етимології лексичних елементів, поняття “стратегічне партнерство” у в’єтнамській мові означає “діяти

спільно, щоб здобути перемогу найкоротшим шляхом”. Таке тлумачення дещо відрізняється від традиційного розуміння цього поняття в європейській геополітиці. Адже в’єтнамське поняття спрямоване на досягнення швидкого результату, в той час як основою традиційних тлумачень стратегічного партнерства є довгостроковість стосунків. Однак одне не виключає інше. Просто треба розуміти, що головне у стратегічному партнерстві – це результат (швидкий чи запланований на віддалений час), а не проста декларація тривалості стосунків.

У політичних заявах в’єтнамської сторони поняття стратегічного партнерства не є уніфікованим і в кожному випадку визначається відповідно до стану відносин між державами та подальшої мети співробітництва. Наприклад, в угодах про стратегічне партнерство СРВ із країнами Азії завжди підкреслюється як одне з головних завдань – підтримка та забезпечення миру в Азійсько-Тихоокеанському регіоні. З деякими країнами Європи, навпаки, укладені договори про стратегічне партнерство у конкретній вузькій сфері, а не взагалі (Нідерланди, Данія). З одного боку, зазвичай стратегічне партнерство ставиться на верхівку ієрархії міждержавних взаємин (після звичайного партнерства та всебічного партнерства), що, наприклад, задекларовано в угоді про стратегічні відносини між СРВ та Англією [Tuỳên bố chung... 2010]. Однак тоді не зрозуміло, як розцінювати Угоду про всебічне стратегічне партнерство між В’єтнамом та Росією, підписану у 2011 р. (коли з 2001 р. між цими країнами вже діяла угода про стратегічне партнерство).

Зазвичай у відносинах зі стратегічними партнерами В’єтнаму підкреслюється головна роль економічних стосунків, від яких уже далі розвиваються і всі інші – соціокультурні, освітні тощо. Особливо вітається, коли стратегічний партнер може забезпечити вирішення стратегічних проблем В’єтнаму. Також наголошується на взаємній вигоді обох держав-партнерів. Встановлення стратегічних відносин сприяє поліпшенню інвестиційного клімату, дає змогу інвесторам втілювати довгострокові проекти [Đổi tác chiến lược 2006].

В’єтнам на сьогодні встановив відносини стратегічного партнерства з такими державами: Китай (2008 р.), Росія (2001 р. та 2011 р.), Індія (2007 р.), Японія (2009 р.), Республіка Корея

(2009 р.), Великобританія (2010 р.), Іспанія, Німеччина (2011 р.), а також стратегічне партнерство в окремих галузях із Нідерландами (2010 р. – Угода про стратегічне партнерство в управлінні водними ресурсами та протистоянні змінам клімату) та Данією (2011 р. – стратегічне партнерство у питаннях протистояння змінам клімату, охорони довкілля, енергетики). Крім того, СРВ заявляє про наміри та веде переговори щодо підняття відносин до рівня стратегічного партнерства із США, Сінгапуром, Францією, Таїландом, Індонезією, Казахстаном. Також у червні 2012 р. СРВ підписала Угоду про асоціацію з Європейським Союзом (РСА), що дасть змогу В'єтнаму зміцнити співпрацю з усіма країнами цього об'єднання.

Згідно з вищенаведеною ієрархією розвитку двосторонніх відносин, прийнятою в СРВ, українсько-в'єтнамські відносини перебувають на рівні всебічного партнерства, що було задекларовано Спільною заявою президентів обох країн під час державного візиту Президента України до СРВ у 2011 р. Наступним кроком може стати укладення угоди про стратегічне партнерство за умови подальшого активного розвитку співробітництва та бажання обох сторін перейти на вищий рівень міждержавних відносин.

2. Стратегічні пріоритети зовнішньої політики СРВ

На сьогодні В'єтнам встановив дипломатичні відносини зі 180 державами світу, має торговельні відносини із 230 країнами та територіями, активний член більше 79 регіональних та міжнародних організацій. СРВ має 98 дипломатичних представництв на п'яти континентах. В'єтнам успішно виконав місію Непостійного члена Ради безпеки ООН у 2008–2009 рр., а також головував у АСЕАН у 2010 р.

На 11-му з'їзді Комуністичної партії В'єтнаму були окреслені основні напрямки зовнішньої політики: активна світова інтеграція, розбудова спільноти АСЕАН, СРВ – відповідальний учасник міжнародної спільноти, синхронний та всебічний розвиток зовнішньополітичної діяльності [Vấn kiệп Đại hợi... 2011].

В'єтнам проголосив розвиток зовнішніх відносин через активну діяльність у всіх сферах, у багатосторонніх та двосторонніх відносинах, із пріоритетом розвитку міцних зв'язків із країнами-сусідами, регіональними та ключовими партнерами.

Визначено курс на поєднання дипломатії з галузями національної безпеки та охорони, пропаганди та ідеології, а також інших сил для зміцнення позиції щодо островів у Південно-Китайському морі (у 2011 р. була підписана Угода про основні принципи вирішення морських проблем із КНР).

Розбудова спільноти АСЕАН, зміцнення співдружності та співробітництва всередині цього об'єднання, а також укріплення ключової ролі АСЕАН у регіоні уже тривалий час є пріоритетом зовнішньої політики В'єтнаму.

Зовнішньоекономічна політика все більше стає визначальним фактором у дипломатичних відносинах СРВ. В'єтнам намагається долучити зовнішні ресурси для розвитку своєї економіки на фоні одночасного впровадження внутрішніх реформ. Незважаючи на економічні коливання у світі, показники економічного співробітництва В'єтнаму, наприклад, із Китаєм, США, Японією, Республікою Корея, Росією, ЄС за останні роки зросли. За п'ять років після вступу до СОТ експортний товарообіг СРВ зріс на 97,7 %, у середньому приріст становив 19,52 % на рік [Ngoại giao Việt Nam...]. Зараз СРВ веде переговори щодо приєднання до Договору про економічне співробітництво в Тихоокеанському регіоні (ТРП), розпочались переговори про зону вільної торгівлі з деякими країнами ЄС, Республікою Корея, митним союзом (РФ, Білорусь, Казахстан), а також з Україною.

У гуманітарній сфері СРВ веде політику "м'якої сили", через яку укріплює зв'язки з різними країнами та підвищує рівень поінформованості про В'єтнам у світі. ЮНЕСКО визнала низку культурних та природних пам'яток на території В'єтнаму надбаннями світової спадщини (пам'ятки культурної спадщини Стародавнє місто Хойан і Мішон (провінція Куангнам), архітектурний ансамбль стародавньої столиці Хюе (провінція Тхиатхьєн-Хюе), імператорське місто Тханглонг-Ханой, цитадель династії Хо (провінція Тханьхоа), об'єкт природної спадщини затока Халонг (провінція Куангбін), об'єкт природної спадщини Національний парк Фонгня-Кебанг (провінція Куангбін) та 5 нематеріальних пам'яток).

Останній з'їзд КПВ (11-й з'їзд, 2011 р.) в цілому підтримав зовнішньополітичний курс, визначений попередніми з'їздами, та окреслив деякі нові уточнення, що відповідають викликам сучасної світової інтеграції. У політичній доповіді ЦК КПВ були за-

значені такі напрями зовнішньої політики: проведення узгодженої політики незалежності, демократії, миру, співпраці та розвитку; диверсифікація співробітництва, активне провадження курсу світової інтеграції; визначення СРВ як друга, надійного партнера та відповідального члена світової спільноти; підтримка національних інтересів, сприяння процвітанню В'єтнаму. Завданнями зовнішньої політики визнані збереження миру та сприятливих умов для індустріалізації, модернізації, захисту незалежності, суверенітету та єдності території; підвищення авторитету та позиції країни у світі; активна діяльність заради збереження миру, національної незалежності, демократії та суспільного прогресу у світі [Vấn kiện Đại hội... 2011].

Серед вищенаведених зовнішньополітичних пріоритетів багато таких, що визначалися і раніше, в попередніх стратегіях розвитку СРВ. Однак деякі пункти є новими. Зокрема, національні та народні інтереси визначаються одночасно і метою, і найвищими принципами у зовнішній політиці. Причому, ці народні та національні інтереси включають у себе інтереси майже 90 млн. населення В'єтнаму та більше 4 млн. в'єтнамців у діаспорі. Особливу увагу до проблем в'єтнамської діаспори можна простежити і у відносинах з Україною. В'єтнамська сторона завжди робить акцент на підтримці своїх громадян, що проживають у нашій країні. В Україні проживає близько 10 000 в'єтнамців, що працюють або навчаються. В'єтнамська діаспора має свою організацію земляцтва, різні галузеві спілки, активно сприяє розвитку українсько-в'єтнамських відносин у всіх сферах. Діяльності діаспори сприяє низка міждержавних угод: Консульська конвенція (1994 р.), Міжурядова угода про взаємне працевлаштування громадян та їхній соціальний захист (1996 р.), Угода між КМУ та Урядом СРВ про реадмісію громадян обох держав (2007 р.).

Особлива роль відводиться економічній інтеграції як основі, що поширюється й на інші сфери – політику, національну оборону та безпеку, соціокультурну сферу на рівні двосторонніх, регіональних та глобальних відносин. Зважаючи на це, при нинішньому товарообігу між Україною та СРВ навряд чи можна говорити про стратегічні пріоритети. Можливо, відкриття зони вільної торгівлі, переговори про яку наразі ведуться, змінить ситуацію у бік збільшення економічної активності обох сторін.

3. Українсько-в'єтнамські відносини: стан, проблеми, перспективи для стратегічного партнерства

Політичні стосунки

Українсько-в'єтнамські взаємини почалися з часів Радянського Союзу. Українці допомагали в'єтнамському народу у боротьбі за незалежність, а також брали активну участь у повоєнній відбудові в'єтнамської держави.

Невдовзі після проголошення незалежності України, у грудні 1991 р., В'єтнам визнав нашу державу. Дипломатичні відносини між двома країнами було встановлено 23 січня 1992 року, пізніше були відкриті дипломатичні представництва (Посольство СРВ в Україні у 1993 р. та Посольство України у В'єтнамі у 1997 р.).

Протягом років незалежності України стосунки між двома країнами розвивалися нерівномірно – були періоди більш активної співпраці, а інший час політики називають перервою у стосунках. Однак, незважаючи на це, характер дружності та доброзичливості у взаєминах зберігається протягом всього часу.

У цьому році (2012 р.) наші держави відзначали 20-у річницю встановлення дипломатичних відносин. За цей період політичні стосунки мають непогані показники. Сторони обмінялися делегаціями на високому та найвищому рівнях. Зокрема, мали місце візити президентів обох держав: державний візит Президента України Л. Кучми до СРВ у 1996 р.; державний візит Президента СРВ Чан Дик Лионга до України у 2000 р.; державний візит Президента України В. Януковича до СРВ у 2011 р. Візити голів урядів обох країн: візит Прем'єр-міністра СРВ Во Ван К'єта у 1994 р.; візит Прем'єр-міністра СРВ Нгуєн Тан Зунга у 2011 р.; візит Прем'єр-міністра України М. Азарова у 2012 р. Розвитку політичних стосунків сприяли неодноразові зустрічі міністрів закордонних справ двох держав, глав парламентів, міжвідомчі обміни візитами, політичні консультації. Візити та переговори на різних рівнях характеризуються укладенням низки міжурядових та міжвідомчих документів.

Станом на кінець листопада 2012 р. українсько-в'єтнамська договірно-правова база нараховує близько п'ятдесяти двосторонніх документів різних рівнів. Зважаючи на відсутність систематизованих контактів та віддаленість країн, така кількість документів

є значною, однак охоплює не всі можливі сфери співробітництва, також певна частина цих документів є лише намірами співпраці. Низка угод міжгалузевого рівня, протоколів про співпрацю між адміністративними одиницями, закладами освіти і науки двох країн тощо також роблять свій внесок у розвиток двосторонніх відносин.

Україна та В'єтнам підтримують одне одного у різних міжнародних організаціях та форумах. Україна підтримала кандидатуру СРВ у непостійні члени Ради безпеки ООН на період 2008–2009 рр. Крім того, сторони зголосилися підтримати одне одного на виборах до складу непостійних членів РБ ООН на період 2016–17 рр. (кандидатура України) та 2020–21 рр. (кандидатура СРВ). В'єтнам активно сприяв Україні на шляху вступу до СОТ. Також В'єтнам підтримував кандидатуру України на роль спостерігача в Організації франкофонії, у перевиборах до Ради із прав людини.

У цілому, українсько-в'єтнамські політичні відносини характеризуються відсутністю принципових політичних розбіжностей, схожістю позицій у деяких проблемних питаннях глобального масштабу (наприклад, реформування ООН, нерозповсюдження зброї масового знищення, тероризм) і налаштованістю на розвиток відносин дружби і взаємовигідного партнерства.

Економічні відносини

Економічна співпраця між Україною та В'єтнамом регулюється міжурядовою угодою про торговельно-економічні відносини (1992 р.), угодою про співробітництво між Торговельно-промисловою палатою України і Торговельно-промисловою палатою СРВ (2000 р.). Основні тенденції розвитку економічного співробітництва окреслюються на засіданнях Міжурядової українсько-в'єтнамської комісії з питань торговельно-економічного та науково-технічного співробітництва (МУВК), яка діє з 1993 р., наразі проведено 13 спільних засідань (останнє відбулось у жовтні 2012 р.). Діяльність Ділової Ради Торгово-промислових палат двох країн не така активна (із 2002 р.). У складі Посольства України в СРВ діє торговельно-економічна місія.

Торговельно-економічні відносини між Україною та В'єтнамом розвиваються не дуже активно. Впродовж 90-х років загальний обсяг товарообігу не перевищував 50–60 млн. дол. США,

лише з початку 21 ст. показники перейшли позначку 100 млн. дол. США і поступово набирають обертів у бік зростання. Зважаючи на потенціал обох країн, товарообіг міг би бути значно більшим. Український експорт до СРВ здебільшого представлений сталеливарною, машинобудівною продукцією, енергетичним обладнанням, хімічними добривами. Україна імпортує з В'єтнаму рис, текстильні вироби, одяг, взуття, морепродукти, каву, перець, прянощі, товари електронної галузі, каучук тощо.

Традиційно дані товарообігу Державної митної служби України [Державна митна служба України] та Головного митного управління СРВ [Tổng cục Hải quan Việt Nam] дещо різняться.

Таблиця 1. Експортно-імпортний товарообіг між Україною та В'єтнамом за останні п'ять років

Економічний показник	Рік	Дані Держмитслужби України, млн. доларів США	Дані Головного митного управління СРВ, млн. доларів США
Товарообіг	2012*	364,8	224,1
	2011	324,6	299,7
	2010	254,3	255,7
	2009	360,6	463,7
	2008	339,2	540
Експорт з України до СРВ	2012*	103,9	48,1
	2011	112,8	105,2
	2010	136,7	140
	2009	244,3	334,7
	2008	167,9	290
Імпорт із СРВ до України	2012*	260,9	176
	2011	211,7	194,5
	2010	117,6	115,7
	2009	116,3	129,2
	2008	171,3	257

* Попередні показники за січень–жовтень 2012 р.

Тенденція розвитку двосторонніх торговельно-економічних відносин, в основному, позитивна, прямує до збільшення обсягів (зі значним спадом лише у 2010 р.). Однак динаміка розвитку нестабільна, скоріше, має стихійний характер, ніж заплановані очікувані результати. Глобальні процеси також мало впливають на характер цих відносин, адже, наприклад, у рік вибуху світової фінансово-економічної кризи (2008 р.) товарообіг між Україною та В'єтнамом стрімко виріс, за в'єтнамськими даними, аж до 540 млн. дол. США (тоді як у 2007 р. становив лише 151 млн. дол. США).

До факторів, що стримують розвиток двосторонньої торгівлі, належать посередництво, перешкоди процедурного характеру, зволікання з реалізацією проектів, брак поінформованості ділових кіл про потенційні можливості один одного.

Інвестиційні відносини

Інвестиційна діяльність між Україною та СРВ регулюється міжурядовою угодою про заохочення та захист інвестицій (1994 р.), меморандумом про взаєморозуміння між Державним агентством з інвестицій та управління національними проектами України та Агентством з іноземних інвестицій СРВ (2011 р.).

Загальний обсяг інвестицій станом на жовтень 2012 р. з України в СРВ – 27,3 млн. дол. США (12 проектів) [Сục Đầu tư Nước ngoài]. Якщо говорити про результати конкретних спільних проектів, то успішно працюють підприємства з морських перевезень “Лотос”, будівництва гідроелектростанцій “Укргідропроект”, збору КрАЗів, які функціонують на території В'єтнаму.

За офіційними українськими джерелами, інвестиції з СРВ в економіку України станом на серпень 2012 р. становлять 8 млн. дол. США [Державний комітет статистики України]. Однак ці дані неповні через те, що значна кількість інвестицій забезпечується в'єтнамцями, що постійно проживають у нашій країні, а їхні підприємства можуть бути зареєстровані не як в'єтнамські. Наприклад, компанія “Sungroup” із в'єтнамськими інвестиціями з будівництва офісів і торговельних центрів, компанія “Ukraine Mareven Food” із виробництва продуктів швидкого харчування.

Співробітництво у банківсько-фінансовій сфері

Між міністерствами фінансів підписана угода щодо уникнення подвійного оподаткування та попередження податкових ухилень стосовно податків на доходи та капітал (із 1996 р.), що створює сприятливі умови для розвитку торгівлі. Крім того, є угода про співпрацю між національними банками обох країн (2010 р.). Однак система взаєморозрахунків недостатньо напрацьована, що створює певні труднощі для ведення бізнесу між країнами.

Науково-технічна співпраця

Угоди між Урядом України та Урядом СРВ про співробітництво в галузі культури, освіти й науки (1994 р.), про науково-технологічне співробітництво (1995 р.) та нещодавно підписані план з імплементації (2012 р.) Угоди про співробітництво у сфері стандартизації, метрології та оцінки відповідності між Держслужбою технічного регулювання України та Міністерством науки і технологій СРВ (2011 р.), Угода про співробітництво у сфері біомедичних досліджень між Держагентством із питань науки, інновацій та інформатизації України та Міннауки і технологій СРВ (2012 р.). Працюють підкомісії МУВК із питань науково-технічного співробітництва. Угоди про співробітництво між НАН України та В'єтнамською академією суспільних наук (1998 р., з уточненнями 2005 р.), а також із В'єтнамською академією технічних наук (оновлена у 2000 р.). При НАН України (Інститут електрозварювання ім. Є. О. Патона) діє Українсько-в'єтнамський центр трансферу технологій, а при В'єтнамській академії технічних наук (Інституту фізики та електроніки) заснований В'єтнамсько-український центр трансферу технологій.

У грудні 2006 р. у Ханой вперше проведено виставку-презентацію “Дні науки і техніки України у В'єтнамі”.

Із 2005 р. ведеться робота щодо передачі технології виробництва діоксиду титану. Проводились переговори щодо участі України у будівництві в СРВ заводу з переробки титанових руд.

Велася співпраця за різними проектами між в'єтнамськими академічними установами та закладами Національної академії наук України, зокрема Інститутом електрозварювання, Інститутом географії, Інститутом геофізики, Інститутом економіки та прогнозування, Інститутом сходознавства, Інститутом проблем

машинобудування, Інститутом технічної теплофізики, Фізико-технологічним інститутом металів та сплавів, Інститутом біології та південних морів, а також Національною академією аграрних наук України.

Одним із напрямків науково-технічного співробітництва є військово-технічна співпраця. Наразі діє Міжурядова угода про співробітництво у військово-технічній галузі (1994 р.), працює Міжурядова координаційна комісія з питань військово-технічного співробітництва (з 1995 р.). Україна і В'єтнам затвердили план і програму військово-технічного співробітництва у військово-технічній сфері (ВТС) на 2011–2015 роки.

Ведеться робота за такими напрямками співробітництва: модернізація озброєння та військової техніки СРВ, постачання нових зразків продукції військового призначення українського виробництва (військово-транспортні літаки, ракетні комплекси, радіолокаційна техніка тощо).

Співробітництво у науково-технічній сфері є одним із найперспективніших для розвитку українсько-в'єтнамських відносин. Стратегія економічного розвитку СРВ передбачає перетворення В'єтнаму на індустріально розвинену країну, тому досвід українських фахівців різних галузей надзвичайно затребуваний. У в'єтнамської сторони особливий інтерес викликає співпраця у військово-технічній сфері, що допоможе вирішити одне зі стратегічних завдань СРВ, а саме питання безпеки та оборони країни.

Співпраця у сфері освіти

Правову базу для співробітництва закладають Угоди між Урядом України та Урядом СРВ про співробітництво в галузі культури, освіти й науки (1994 р.), між МОН України та Міністерством освіти і підготовки кадрів СРВ про співробітництво у галузі освіти і науки (2003 р.), про взаємне визнання документів про вищу освіту, наукові ступені та вчені звання (2004 р.), міжурядова угода про співробітництво у сфері освіти (2011 р.).

Україна та В'єтнам потребують спеціалістів зі знанням мов. Наразі в Україні в'єтнамську мову викладають у загальноосвітній школі № 251 імені Хо Ші Міна в Києві, у Київській гімназії східних мов № 1 (із 1999 р.), у Харкові діє школа та дитсадок із викладанням в'єтнамської мови (для в'єтнамської діаспори).

Серед вищих навчальних закладів в'єтнамську мову вивчали в Київському університеті “Східний світ” (2005–2012 рр.), нещодавно були набрані групи філологів зі спеціальності “в'єтнамська мова та література” в Інституті філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка (2012 р.) та у Київському національному лінгвістичному університеті (2011 р.). У В'єтнамі діяли підготовчі курси української мови для тих, хто готується вступати до українських вузів. Однак зараз цю діяльність припинено, і, незважаючи на домовленості на різних рівнях, досі не знайдено фінансування для запрошення викладачів української мови, щоб забезпечити відкриття груп навчання.

Українські виші користуються популярністю серед в'єтнамців ще з часів Радянського Союзу. Тисячі в'єтнамських спеціалістів різних спеціальностей (як технічних, так і гуманітарних) здобули освіту в Україні. Хоча за нині діючою угодою з обміну студентів право на безкоштовне навчання щорічно мають лише по 25 студентів від кожної сторони, в'єтнамських студентів зараз в Україні близько півтори тисячі. Тоді як українців не набирається і 25, хоча деякі спеціальності мають в Україні попит (східна медицина, в'єтнамська філологія, історія). Проблема у системі нострифікації іноземних дипломів в Україні. Незважаючи на прийняту угоду про взаємовизнання документів про вищу освіту, ця процедура в Україні має низку несприятливих нюансів. Наприклад, в'єтнамські медичні дипломи не визнаються через відсутність угоди з Мінохорони здоров'я.

Таким чином, в'єтнамська сторона вважає напрям співробітництва в освіті перспективним, тоді як українська сторона приділяє йому недостатньо уваги та розглядає однобічно.

Туристичні відносини

Співпраця у туристичній галузі базується на Угоді між Кабінетом Міністрів України та Урядом В'єтнаму про співробітництво в галузі туризму (2000 р.), плані співробітництва у сфері туризму між Мінінфраструктури України і Мінкультури, спорту та туризму СРВ на 2013–2015 рр. Обидві країни мають значний потенціал для розвитку співробітництва. На заваді стає недостатня поінформованість про туристичні можливості обох держав. Зокрема, планом передбачено здійснення обміну актуальною

інформацією у сфері туризму між Україною і В'єтнамом та сприяння у просуванні національних туристичних продуктів обох країн на міжнародному ринку [Україна та В'єтнам...]. Розвиток співпраці у сфері туризму має значний потенціал для обох країн та може привернути додаткові інвестиції.

Співпраця в галузі культури

Угода між Урядом України та Урядом СРВ про співробітництво в галузі культури, освіти й науки (1994 р.), План співробітництва у сфері культури і мистецтва між Мінкультури України та Мінкультури, спорту і туризму СРВ на 2011–2015 рр. створюють договірну правову базу для налагодження відносин у галузі культури. Згідно з Планом співробітництва, були проведені дні культури В'єтнаму в Україні (2011 р.) та дні культури України у В'єтнамі (2012 р.). Розвитку гуманітарної співпраці між країнами сприяє діяльність товариств дружби “Україна – В'єтнам” та “В'єтнам – Україна”. Зокрема, товариства дружби сприяють налагодженню побратимських відносин між регіонами, уже є договори між Києвом та Ханоем, Харковом та Кханьхоа, Феодосією та Хайфоном.

Налагодженню гуманітарних відносин сприяє в'єтнамська діаспора в Україні. У Харкові в 2007 р. була побудована пагода, що стала найбільшим буддійським храмом у Європі. Виходять друковані в'єтнамські видання в Україні: щоквартальний ілюстрований журнал російською мовою “В'єтнам сьогодні” (із 2006 р., м. Харків), щотижневий вісник “Батьківщина” в'єтнамською мовою (з 1998 р., м. Харків), інтернет-газета в'єтнамською мовою “В'єтнамці Харкова”, інтернет-газета в'єтнамською мовою “Одеський підприємець” (із 2008 р.).

Знання про літературу, мистецтво, музику один одного об'єднуються поодинокими виставками та перекладами, зробленими ще за часів Радянського Союзу. Безперечно, відносини у сфері культури потребують більшої уваги обох сторін.

4. Потреба налагодження стратегічного партнерства Україна – СРВ

Згідно із принципами стратегічного партнерства, викладеними вище, можна констатувати, що Україна та В'єтнам мають двобічну

зацікавленість у співробітництві та мають розробки спільних проектів на довгострокову перспективу. Розходження у розумінні стратегічного партнерства не є кардинальними. Правова база партнерства є, однак потребує подальшого удосконалення та розробки механізмів її реалізації. Обидві країни мають важливе геополітичне становище, тому стикаються зі схожими проблемами в зовнішній політиці (тиск великого сусіда, прагнення до діяльності в регіональних міжнародних організаціях); й Україна, й В'єтнам проводять активні реформи в економіці тощо. Таким чином, мінімальне підґрунтя для налагодження стратегічних відносин є.

На підтримку необхідності такого кроку для України можна навести кілька аргументів. У наш час відбувається зміщення центрів глобального впливу в бік країн Азії (зокрема, Китай, Індія, країни АСЕАН), і Україна не може не брати до уваги цю тенденцію у розбудові своїх зовнішньополітичних відносин. Перспективною вбачається участь України у багатосторонніх проектах із країнами АСЕАН, АСЕМ. В'єтнам із традиційно дружнім до України ставленням та вагомою позицією у своєму регіоні може стати мостом до цих організацій. Сукупний ВВП АСЕАН+3 більший, ніж ВВП США або ЄС, доступ на цей величезний ринок для України відкриває широкі можливості.

Одним із проблемних питань цього регіону є енергетика. Країни АСЕАН постійно прагнуть нарощувати потужність електростанцій для забезпечення зростаючої промисловості та інфраструктури. Співробітництво в енергетичній сфері – це важливий фактор в українсько-в'єтнамських відносинах, що був успішно реалізований у таких проектах, як будівництво ГЕС Хоабінь, Ялі, Тхакмо та ін. Сторони постійно ведуть переговори щодо залучення України до будівництва, проектування, модернізації та реконструкції гідро-, тепло- та трансформаторних електростанцій. Зараз досягнуто домовленості про реконструкцію ГЕС Тхакмо за допомогою українського концерну “Укрінтеренерго” (контракт приблизно на 10 млн. дол. США). Зарекомендувавши себе в СРВ, Україна може налагодити енергетичну співпрацю і з іншими країнами АТР.

Щодо можливих проблемних питань можна назвати узгодження азійського стратегічного вектора з іншими стратегічними парт-

нерами. Для України важливим є збереження балансу відносин між Європою, США та Росією. Для В'єтнаму – баланс між Азією, США, Росією.

Країни АСЕАН змагаються за вплив на міжнародній арені. В'єтнам серед країн АСЕАН має важливе геостратегічне положення, тому його прагнуть контролювати не лише блок АСЕАН, а й Китай та Японія. Також своє панування в АТР через В'єтнам прагнуть відновити США та Росія.

Щодо Китаю політика СРВ вкрай обережна. З одного боку, КНР – важливий економічний партнер, з іншого є спірні питання щодо кордонів та островів. “Імперські настрої” Китаю у В'єтнамі розцінюють як загрозу власній безпеці, тому для урівноваження сил користуються підтримкою інших сильних держав та об'єднань (США, Росія, ЄС). Таким чином, балансуючи між сильними державами світу, В'єтнам шукає для себе вигоду та намагається нейтралізувати їхній вплив. Приблизно в такому ж самому становищі перебуває і Україна. Знаходячись між ЄС та Росією, Україна намагається балансувати, вибираючи свій зовнішньополітичний курс. У цій ситуації співпраця із впливовими країнами Азії (КНР, Індія) дає змогу нейтралізувати односторонній тиск. Розвиток співпраці з такими країнами, як В'єтнам, має більш рівноправний характер, проходить спокійніше, дає змогу обом партнерам однаково знаходити для себе вигоду та розвивати свої держави.

5. Необхідні умови розвитку українсько-в'єтнамських відносин до рівня стратегічного партнерства

Згідно з опитуванням, проведеним Центром ім. Разумкова, основні сфери співробітництва України зі стратегічними партнерами, на думку як фахівців, так і громадськості, – це торгово-економічна, політична та сфера безпеки [Стратегічні партнери України... 2000, 6–8]. Для розвитку українсько-в'єтнамських відносин у цих сферах необхідно виконати певні завдання:

Торгово-економічні відносини

- реалізувати досягнуті на державному рівні домовленості;
- організувати роботу МУВК для забезпечення впровадження реальних проєктів;

- удосконалити правову базу для здійснення торгово-економічної діяльності (зокрема, необхідні договори у банківській сфері для забезпечення прямих розрахунків, взаємного визнання банківських гарантій);
- заздалегідь розробити стратегію розвитку торговельно-економічних відносин після підписання угоди про зону вільної торгівлі. Наразі у торгівлі між Україною та СРВ в основному було позитивне сальдо України. Існує ризик значного збільшення експорту в'єтнамських товарів до України після підписання угоди про зону вільної торгівлі (про що зараз активно ведуться переговори, створена українсько-в'єтнамська робоча група для вирішення питання підписання угоди про ЗВТ у 2013 р.). Для уникнення цієї загрози Україні необхідно диверсифікувати номенклатуру експортних товарів до СРВ у бік збільшення високотехнологічної продукції з високим ступенем обробки;
- вести активну інформаційну роботу для налагодження торгово-економічних зв'язків, проведення бізнес-форумів, виставок тощо.

Політичні відносини

- проводити регулярний обмін делегаціями різних рівнів. Використовувати особисті контакти (особливо на вищому рівні) як запоруку довірених партнерських відносин (що є традиційним для в'єтнамського менталітету);
- формувати позитивний імідж України як надійного партнера, що базується не лише на пам'яті про давні заслуги українців перед в'єтнамським народом (у радянський час), а й на сучасних реаліях;
- підтримувати на державному рівні співпрацю між регіонами, громадськими та професійними організаціями;
- виконати попередні плани та підготувати новий план співробітництва між МЗС обох країн, заснований на реальних потребах та можливостях обох країн;
- тісна співпраця в межах ООН та інших міжнародних організацій. Залучення України до роботи спеціалізованих комітетів у межах АСЕАН (наприклад, науки і технологій), АСЕМ (В'єтнам підтримує прагнення України стати наглядцем в АСЕМ).

Сфера безпеки

– обмін делегаціями між міноборони обох держав на регулярній основі;

– співпраця у військово-технічній сфері за напрацьованими напрямками, залучення українського обладнання та технологій для підтримки безпеки в АТР;

– співпраця у боротьбі з тероризмом, організованою злочинністю, торгівлею людьми, наркотиками, зброєю, нелегальною міграцією тощо.

Зважаючи на тотальну економізацію відносин, особливу увагу слід звернути на подолання перешкод для українсько-в'єтнамської торгово-економічної співпраці:

– відстань між країнами створює додаткові витрати на транспортування, таким чином викликає здорожчання деяких видів продукції і зменшення їхньої конкурентоспроможності;

– обидві країни мають потужніших партнерів у відповідному регіоні: країни ЄС та Росія для В'єтнаму, Китай для України, що не дає змогу конкурувати у певних галузях. Наприклад, Росія та Україна є конкурентами на в'єтнамському ринку машинообладнання, в енергетиці, на ринку металовиробів;

– підприємці недостатньо обізнані з ринком та стратегією ведення бізнесу обох країн;

– обидві країни не мають стратегії просування своїх товарів і послуг на ринках один одного;

– проблеми взаєморозуміння (мова, менталітет, традиції).

Перспективні для України напрями співпраці із СРВ

– залучення комплексу передових українських технологій в енергетичній галузі (відновлювальна енергія), медицині (зварювання живої тканини), розробці корисних копалин (будівництво глибоких вугільних шахт, розробка титанових, залізних руд, переробка бокситів, утилізація “червоного шламу”);

– реалізація устаткування та запчастин в енергетичній галузі (модернізація та будівництво електростанцій), військово-технічній сфері (модернізація озброєння та військової техніки), космічній галузі, дорожньо-транспортній сфері (модернізація залізничної та портової інфраструктури);

- налагодження виробництва на території В'єтнаму (суднобудування, авіабудування, автомобілебудування);
- співпраця в аграрному комплексі (експорт пшениці, впровадження технологій зберігання та переробки зерна, передача ліній птахоферм, постачання устаткування для аграрної промисловості);
- продовження надання послуг у сфері освіти та підготовки фахівців для СРВ, інжинірингових, інформаційних та інших послуг.

Таким чином, стратегічне партнерство із СРВ може бути вигідним для України. Однак при укладанні такої угоди необхідно визначити конкретні завдання, які будуть досягнуті завдяки стратегічному партнерству, а не робити налагодження відносин стратегічного партнерства самоціллю.

ЛІТЕРАТУРА

Геополитика // **Русская геополитическая энциклопедия** / Дергачев В. А. 2010. Режим доступу: <http://dergachev.ru/meo/17.html>

Державна митна служба України. Режим доступу: <http://www.customs.gov.ua/>

Державний комітет статистики України. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

Новиков И. А. Отношения России и Европейского Союза: проблемы и факторы развития стратегического партнерства: Автореф. к. полит. наук. Санкт-Петербург, 2011.

Стратегічні партнери України: декларації і реалії // **Національна безпека і оборона**, 2000, № 12.

Україна та В'єтнам домовились про співробітництво у сфері туризму // **Прес-служба Міністерства інфраструктури.** Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=245799409

[В'єтнамська дипломатія на нових висотах] **Ngoại giao Việt Nam vươn tới những tầm cao mới** // **Báo Điện tử Chính phủ Việt Nam.** Режим доступу: <http://baodientu.chinhphu.vn/Home/Ngoai-giao-Viet-Nam-vuon-toi-nhung-tam-cao-moi/20128/147215.vgp>

[Головне митне управління В'єтнаму] **Tổng cục Hải quan Việt Nam.** Режим доступу: <http://www.customs.gov.vn/>

[Матеріали 11-го З'їзду КПВ] **Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XI**. Hà Nội, 2011.

[Спільна заява про встановлення відносин стратегічного партнерства В'єтнам – Англія] **Tuyên bố chung về thiết lập quan hệ đối tác chiến lược Việt – Anh**. London, 2010. Режим доступу: <http://ukinvietnam.fco.gov.uk/resources/vi/pdf/pdf1/vietnam-uk-strategic-partner-vie>

[Стратегічне партнерство. Інтерв'ю з міністром планування та інвестицій Во Хонг Фук] “Đối tác chiến lược!”: Phòng vấn Bộ trưởng Kế hoạch và Đầu tư Võ Hồng Phúc // **Diễn đàn doanh nghiệp**, 2006. Режим доступу: <http://ddd.com.vn/19318cat134/doi-tac-chien-luoc.htm>

[Управління іноземних інвестицій – Міністерство планування та інвестицій СРВ] **Cục Đầu tư Nước ngoài – Bộ Kế hoạch và Đầu tư**. Режим доступу: <http://fia.mpi.gov.vn/News.aspx?ctl=newsdetail&p=2.44&aID=1276>.